

סיפור של החמצה

1. בראשית פרק ו'

(ה) וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבַת לִבּוֹ רָק רַע כָּל הַיּוֹם:
 (ו) וַיִּנְחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ:
 (ז) וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאִיתִי מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתֶם:
 (ח) וְנַח מִצָּא חַן בְּעֵינַי ה':

(ט) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תְּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלָּךְ נֹחַ:

2. משך חכמה

הנה שני דורות היו דור אחד שלפני המבול ודור אחד שלאחר המבול, ובגמרא (עבודה זרה ו) **תמים בדרכיו צדיק במעשיו ופרש"י תמים עניו ושפל רוח צדיק בלא חמס**, שכולם היו חומסין ושטופין בעריות והנה **דור שלפני המבול היה מעלתו שהיה בלא חמס** והוא לא, אבל אחר המבול היו כולם גדורים מעריות ופרושין מחמס אמנם תמים עניו ושפל רוח בדורו אין חשיבות שאצלם לא היה חשוב צדיק אבל אחר המבול שנשאר לבדו וד' דבר עמו וברכו והצילו והיה זן ומפרנס כל העולם ולא היה מתגאה אז היה נחשב במה שהיה עניו לכן אמר כי אותך ראיתי צדיק כו' בדור הזה ותמים לא זכר ודו"ק.

3. בראשית פרק ז'

(ז) וַיִּבְרָא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ אֶל הַתְּבָה מִפְּנֵי מִי הַמַּבּוּל.

4. רש"י על בראשית פרק ז פסוק ז

מפני מי המבול - אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים:

5. בראשית פרק ח'

(טו) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ לֵאמֹר:
 (טז) צֵא מִן הַתְּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וּנְשֵׁי בְנֵיךָ אִתְּךָ:

6. רש"י על בראשית פרק ו פסוק ט

(ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק - הואיל והזכירו ספר בשבחו שנא' (משלי ז) זכר צדיק לברכה ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים

בדורותיו - (סנהדרין קט) יש מרבתינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר

ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום: את (עם) האלהים התהלך נח - ובאברהם הוא אומר (לקמן כד) אשר התהלכתי לפניו נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו:

7. בראשית רבה פרשה ל"ו

אמר רבי ברכיה חביב משה מנח, נח משנקרא איש צדיק נקרא איש אדמה, אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים.

8. משך חכמה פרק ט' פסוק כ'

הענין דיש שני דרכים בעבודת השי"ת:
 דרך אחד מי שמייחד עצמו לעבודתו יתברך ומתבודד
 ויש מי שעוסק בצרכי צבור ומבטל עצמו בשביל הכלל ומפקיר נפשו עבורם

9. מדרש רבה על בראשית

בדורותיו, רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה אמר בדורותיו היה צדיק, הא אלו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל לא היה צדיק, משל לאחד שהיה לו מרתף אחד של יין, פתח הבית אחת ומצאה של חומץ, שניה כן, שלישית ומצאה קוסס (בינוני), אמרין ליה קוסס הוא, אמר להון ואית הכא טב מינה (יש כאן טוב מזה?) אי"ל לא, כך בדורותיו היה צדיק הא אלו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל לא היה צדיק, רבי נחמיה אמר ומה אם בדורותיו היה צדיק, אלו היה

בדורו של משה או בדורו של שמואל על אחת כמה וכמה, משל לצלוחית של אפרסמון מוקפת צמיד פתיל, ומונחת בין הקברות, והיה ריחה נודף, ואלו היה חוץ לקברות עאכ"ו (על אחת כמה וכמה), כך ומה אם בדורותיו היה צדיק אלו היה בדורו של משה או בדורו של שמואל על אחת כמה וכמה.

10.ר' יהודה אמר משל לשר שהיו לו שני בנים א' גדול וא' קטן אמר לקטן הלך עמי ואמר לגדול בא והלך לפני,
כך **אברהם** שהיה **כחו יפה** (בראשית יז) התהלך **לפני** והיה תמים, אבל **נח** שהיה **כחו רע** **את** האלהים התהלך נח.

11.ר' נחמיה אמר: משל **לאוהבו של מלך** שהיה משתקע **בטיט עבה**, הציץ המלך וראה אותו אמר ליה עד שאתה משתקע בטיט **הלך עמי**, הדא הוא דכתיב **את** האלהים התהלך נח. ולמה **אברהם** דומה **לאוהבו** של מלך, שראה את המלך מהלך **במבואות האפלים**, הציץ אוהבו והתחיל **מאיר עליו דרך החלון**, הציץ המלך וראה אותו, אמר לו עד שאתה מאיר לי דרך חלון, **בא והאיר לפני**, כך אמר הקב"ה לאברהם עד שתהא מאיר לי מאספוטמיה ומחברותיה בא והאיר לפני בארץ ישראל.

12.שפת אמת ספר בראשית - פרשת נח - שנת [תרמ"ג]
אלה פסל את הראשונים. דמקודם הי' כל ההנהגה רק בחסד עליון בלבד. ומנח התחיל להיות בחי' צדיק פרי מעלליהם יאכלו. וכיון שהי' ע"י התעוררות התחתונים נתקיים לעד יותר מבחי' שהי' מקודם... ואחר כך בחי' אברהם אבינו ע"ה הוא חסיד לפנים משורת הדין שהרי נתנסה וביטל כל הטבע. ולכך הוא המשיך בחי' חסד על כל הברואים גם על החוטאים. ובודאי כמו שנוהג הסדר בפרט כן בכלל וזה נוהג בכל עובד ה'

13.שפת אמת ספר בראשית - פרשת נח - שנת [תרנ"ד]
לבאר הענין כמ"ש ז"ל נח הי' צריך סעד כו'. **והנה נח נולד מהול**. לכן כתיב מקודם צדיק **תמים**. **אח"כ את האלקים התהלך שע"י התמימות זכה להלך לפני ה'** ובאברהם כתיב מקודם **לך לך התהלך לפני ואח"כ ניתן לו המילה לכן נח לא הי' בו כח להציל דורו ובאברהם אמרו עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם**

14.בראשית פרק ה
ויקרא את שמו נח לאמר
זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה'.
רש"י
(כט) זה ינחמנו - ינח ממנו את עצבון ידינו, עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם, והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזרעים חטים, **מקלתו של אדם הראשון, ובימי נח נחה**, וזהו ינחמנו, ינח ממנו.
ואם לא תפרשהו כך, אין טעם הלשון נופל על השם, ואתה צריך לקרות שמו מנחם:

15.בראשית פרק ח
(כ) **ויבן נח מזבח לה'** ויקח מפל הבהמה הטהרה ומפל העוף הטהור ויעל עלת במזבח:
(כא) **וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם**

16.בראשית פרק ט
(כ) **ויחל נח איש האדמה ויטע כרם**:
(כא) **וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה**:

17.רש"י בראשית פרק ט פסוק כ
(כ) ויחל - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בניטעה אחרת:
איש האדמה - אדוני האדמה, כמו (רות א ג) איש נעמי:
ויטע כרם - כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים:

18.בראשית פרק ג פסוק ז
ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת.

19.רש"י בראשית פרק ג פסוק ז
עלה תאנה - הוא העץ שאכלו ממנו, בדבר שנתקלקלו בו נתקנו; אבל שאר העצים מנעום מאדם וחווה (בגלל שחטאו) מליטול עליהם.